

เอกสารเสริม

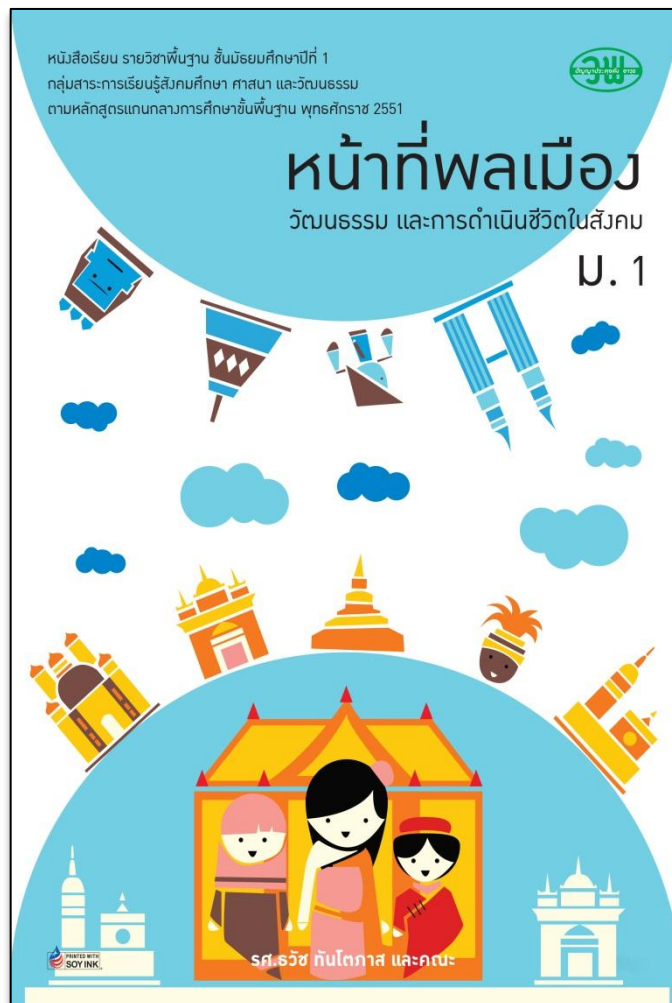
สำหรับใช้คู่กับ

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ม. 1

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ของบริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของบริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด มุ่งมั่นที่จะร่วมพัฒนาการศึกษาของชาติให้เจริญก้าวหน้าด้วยการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ สำหรับให้ครูและนักเรียนใช้ประกอบการเรียนการสอน ซึ่งสื่อการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ของสำนักพิมพ์ได้รับความเชื่อถือมาเป็นเวลานาน

ในสังคมโลกปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ข้อมูลในสื่อการเรียนรู้บางเรื่องที่เคยแพร่ไปแล้วได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หากครูและนักเรียนนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอน ก็จะต้องศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมให้เป็นปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม เพื่อประโยชน์สูงสุดและอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน สำนักพิมพ์จึงได้จัดทำ **“เอกสารเสริม”** ข้อมูลความรู้ที่เป็นปัจจุบัน สำหรับให้ครูและนักเรียนได้นำไปใช้

น่วยการรันทุ 2

การเมองการปกครอง

การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง ได้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

1. รัฐธรรมนูญ (หน้า 17-19)

รัฐธรรมนูญ คือ กฎหมายที่บอกลักษณะหรือรูปแบบการบริหารประเทศว่าบริหารอย่างไร ใครเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด และใช้อำนาจอย่างไร ประชาชนในประเทศมีสิทธิและหน้าที่อย่างไรบ้าง รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นจะใช้ไม่ได้ ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงเป็นกฎหมายที่กำหนดระเบียบแห่งอำนาจสูงสุดในรัฐ เช่น กำหนดระบอบการปกครอง กำหนดรูปแบบและการใช้อำนาจอธิปไตย กำหนดสิทธิและหน้าที่ของประชาชน แนวนโยบายแห่งรัฐ

นับตั้งแต่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อ พ.ศ. 2475 ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญไปแล้วหลายฉบับ สำหรับรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้ในปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 20 ของไทย โดยมีสาระสำคัญที่ควรศึกษามีดังนี้

1.1 หลักการและเจตนารมณ์

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีหลักการและเจตนารมณ์โดยทั่วไปดังนี้

1. จัดระเบียบและสร้างความเข้มแข็งแก่การปกครองประเทศขึ้นใหม่ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดกลไกเพื่อจัดระเบียบและสร้างความเข้มแข็งแก่การปกครองประเทศขึ้นใหม่ด้วยการจัดโครงสร้างของหน้าที่และอำนาจขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ และความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารให้เหมาะสม

2. เพิ่มประสิทธิภาพของศาลและองค์กรอิสระ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีบทบัญญัติมุ่งให้สถาบันศาลและองค์กรอิสระอื่น ๆ ที่มีหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สุจริต เทียงธรรม และมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขวิกฤตของประเทศตามความจำเป็นและความเหมาะสม

3. มุ่งคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้การรับรองปกป้อง และคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยให้ชัดเจนและครอบคลุมกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยถือว่าการมีสิทธิและเสรีภาพเป็นหลักสำคัญ ส่วนการจำกัดตัดสิทธิและเสรีภาพเป็นข้อยกเว้น แต่การใช้สิทธิและเสรีภาพดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์เพื่อคุ้มครองส่วนรวม

4. กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต่อประชาชน รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต่อประชาชน เช่นเดียวกับการให้ประชาชนมีหน้าที่ต่อรัฐ เพื่อให้รัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการดูแลและจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ ให้กับประชาชน เนื่องจากบางเรื่องเป็นเรื่องพื้นฐานที่รัฐควรจะทำให้ประชาชน จึงต้องบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐโดยตรง

5. ขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้วางกลไกป้องกัน ตรวจสอบ และขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เข้มงวด เด็ดขาด เพื่อมิให้ผู้บริหารที่ปราศจากคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลเข้ามามีอำนาจในการปกครองบ้านเมืองหรือใช้อำนาจตามอำเภอใจ

6. วางแนวทางแก้ไขวิกฤตการณ์ของประเทศ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดมาตรการการป้องกันและบริหารจัดการวิกฤตการณ์ของประเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7. สร้างกลไกปฏิรูปประเทศและลดความขัดแย้ง รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดกลไกการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญและจำเป็นอย่างร่วมมือร่วมใจกัน ตลอดทั้งการลดเงื่อนไขความขัดแย้งเพื่อให้ประเทศมีความสงบสุขบนพื้นฐานของความรู้จักสามัคคีปรองดอง

1.2 โครงสร้างและสาระสำคัญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีโครงสร้างแบ่งเป็น 16 หมวด และบทเฉพาะกาล รวมทั้งหมด 279 มาตรา ได้แก่

หมวด 1 บททั่วไป	หมวด 10 ศาล
หมวด 2 พระมหากษัตริย์	หมวด 11 ศาลรัฐธรรมนูญ
หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย	หมวด 12 องค์การอิสระ
หมวด 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย	หมวด 13 องค์การอัยการ
หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ	หมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น
หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ	หมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ
หมวด 7 รัฐสภา	หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ
หมวด 8 คณะรัฐมนตรี	บทเฉพาะกาล
หมวด 9 การขัดกันแห่งผลประโยชน์	
สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันสรุปได้ดังนี้	

1. **ระบอบการปกครอง** ประเทศไทยมีชื่ออย่างเป็นทางการว่า ราชอาณาจักรไทย โดยมีรูปแบบของรัฐเป็นรัฐเดี่ยว คือ มีรัฐบาลเดียว ใช้อำนาจปกครองทั้งประเทศ

2. **ประมุขของประเทศ** รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังนั้น พระมหากษัตริย์จึงทรงอยู่ในฐานะประมุขของประเทศไทย

3. **อำนาจอธิปไตย** รัฐธรรมนูญบัญญัติให้อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล แสดงให้เห็นว่า ประชาชนชาวไทยเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจอสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางองค์กรทางการเมือง ดังนี้

- ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติผ่านทางรัฐสภา
- ทรงใช้อำนาจบริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรี
- ทรงใช้อำนาจตุลาการผ่านทางศาล

4. **รัฐสภา** รัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐสภา ประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

1) **สภาผู้แทนราษฎร** ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 500 คน แบ่งเป็นสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 350 คน และสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อจำนวน 150 คน

2) **วุฒิสภา** ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 200 คน ซึ่งมาจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม

5. **คณะรัฐมนตรี** รัฐธรรมนูญกำหนดให้คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี 1 คน และรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกิน 35 คน ทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินตามหลักความรับผิดชอบร่วมกัน

นายกรัฐมนตรีเป็นบุคคลที่ได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรให้ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี และต้องเป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อบุคคลที่จะเสนอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาให้ความเห็นชอบแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ นายกรัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งรวมกันแล้วเกิน 8 ปีไม่ได้

ก่อนเข้ารับหน้าที่ รัฐมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ และก่อนที่คณะรัฐมนตรีจะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาซึ่งต้องสอดคล้องกับหน้าที่ของรัฐ แนวนโยบายแห่งรัฐ และยุทธศาสตร์ชาติ

6. **ศาล** รัฐธรรมนูญกำหนดให้ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีต่าง ๆ ซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ผู้พิพากษาและตุลาการย่อมมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายให้เป็นไปโดยรวดเร็ว เป็นธรรม และปราศจากอคติ

รัฐธรรมนูญกำหนดให้ศาล ประกอบด้วยศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร และศาลรัฐธรรมนูญ

7. ความเสมอภาค สิทธิ และเสรีภาพของปวงชนชาวไทย รัฐธรรมนูญกำหนดให้ประชาชนชาวไทยได้รับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกัน

8. การคานอำนาจทางการเมือง แม้รัฐธรรมนูญจะกำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตย แต่ผู้ที่ปฏิบัติโดยตรง คือ รัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ดังนั้น เพื่อให้การใช้อำนาจอธิปไตยเป็นไปโดยสุจริต เพื่อประโยชน์ของปวงชนชาวไทยจึงจำเป็นต้องมีวิธีการคานอำนาจมิให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งใช้อำนาจโดยพลการ เช่น ในที่ประชุมรัฐสภา สมาชิกมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรีมีสิทธิจะไม่ตอบ หากคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผยเพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน หรือเห็นว่าเป็นกระทู้ต้องห้ามตามข้อบังคับ

9. หน้าที่ของปวงชนชาวไทย รัฐธรรมนูญกำหนดให้ประชาชนชาวไทยมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในฐานะประชาชนชาวไทย เช่น พิทักษ์รักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ป้องกันประเทศ ปฏิบัติตามกฎหมาย เข้ารับการศึกษอบรม รับราชการทหาร เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เสียภาษีอากร ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบ

10. หน้าที่ของรัฐ เป็นหลักการที่เกิดขึ้นใหม่ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนจะได้รับประโยชน์จากรัฐอย่างแท้จริง โดยกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ หากรัฐไม่ปฏิบัติ ประชาชนสามารถฟ้องร้องรัฐให้ดำเนินการได้

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดเกี่ยวกับหน้าที่ของรัฐไว้หลายประการ เช่น การพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขต ความมั่นคงของรัฐ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน การดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด การดำเนินการให้เด็กทุกคนรับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง การดำเนินการให้มีสาธารณสุขปลอดภัยขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพของชุมชน การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะ การดำเนินการและจัดการเกี่ยวกับคลื่นความถี่และสิทธิในการใช้วงโคจรดาวเทียม การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค การรักษาวินัยการเงินการคลังอย่างเคร่งครัดและจัดระบบภาษีให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม การป้องกันและขจัดการทุจริต

11. องค์กรอิสระ รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีองค์กรอิสระจำนวน 5 องค์กร ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

12. การปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น โดยการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นจะแบ่งแยกราชอาณาจักรไทยออกเป็นส่วนไม่ได้

13. การปฏิรูปประเทศ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้ความสำคัญกับการปฏิรูปประเทศเป็นอย่างยิ่ง มีการกำหนดให้จัดทำกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการปฏิรูปประเทศ กำหนดให้เริ่มดำเนินการปฏิรูปประเทศภายใน 1 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายของการปฏิรูปประเทศ คือ ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย สังคมสงบสุขและไม่เหลื่อมล้ำ และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดให้มีการจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนอีกด้วย

2. อำนาจอธิปไตย (หน้า 20–25)

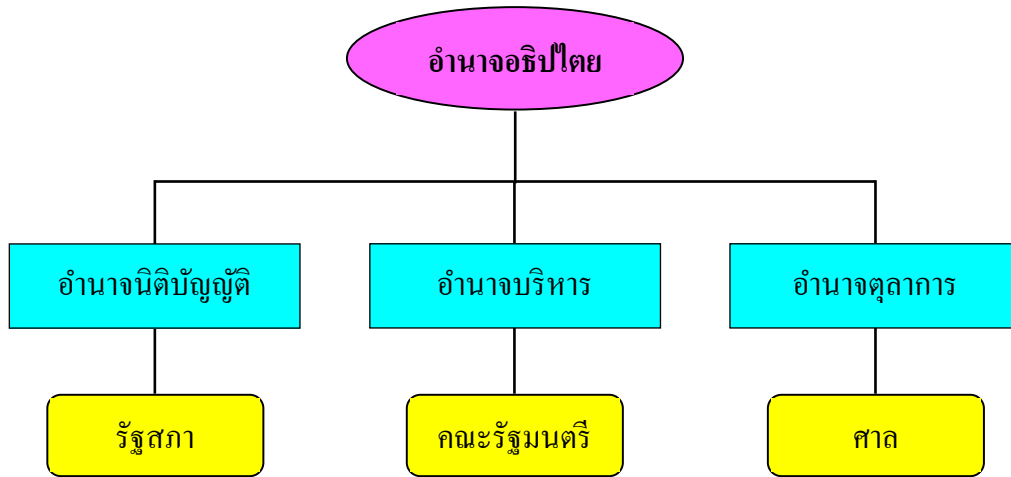
ประเทศไทยปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยไว้ว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ”

คำว่า อำนาจอธิปไตย หมายถึง อำนาจสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ อำนาจอธิปไตยประกอบด้วย 3 อำนาจ ได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ สำหรับประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยจะถือว่าอำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจของประชาชน

2.1 การใช้อำนาจอธิปไตย

อำนาจอธิปไตยมีความสำคัญต่อวิถีชีวิต สิทธิ และเสรีภาพของประชาชน บุคคลหรือองค์กรซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยจึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากหากอำนาจในการออกกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายอยู่ที่องค์กรใดองค์กรหนึ่งเพียงองค์กรเดียว ประชาชนอาจจะถูกละเมิดหรือถูกกีดรอนสิทธิและเสรีภาพ เพราะทั้งผู้ออกและผู้บังคับใช้กฎหมายอาจใช้อำนาจตามอำเภอใจจนนำความเดือดร้อนมาสู่ประชาชนได้ ดังนั้น ระบอบประชาธิปไตยจึงแยกองค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตยแต่ละด้านออกจากกัน เพื่อมิให้เกิดการรวบอำนาจเช่นในระบอบเผด็จการ

องค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตยประกอบด้วยรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล โดยรัฐสภาเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ คณะรัฐมนตรีเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจบริหาร และศาลเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ ดังนี้

1. **อำนาจนิติบัญญัติ** เป็นอำนาจในการตรากฎหมายมาบังคับใช้กับประชาชน รวมทั้งควบคุมและตรวจสอบการทำหน้าที่ของฝ่ายบริหารให้บริหารประเทศไปตามกฎหมายและตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา องค์กรที่ใช้อำนาจนี้ คือ รัฐสภา โดยรัฐสภาไทย ประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

รัฐสภามีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ ดังนี้

- 1) แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ
- 2) ตรากฎหมายขึ้นมามบังคับใช้กับประชาชน
- 3) ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล
- 4) ให้ความเห็นชอบในกิจการที่สำคัญในการปกครองประเทศ

2. **อำนาจบริหาร** เป็นอำนาจในการบริหารและปกครองประเทศ โดยนำกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้นไปบังคับใช้ให้เกิดผลตามเป้าหมายหรือนโยบายที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติและประชาชนโดยรวม องค์กรที่ใช้อำนาจนี้ คือ คณะรัฐมนตรี ซึ่งประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี 1 คน และรัฐมนตรีอื่นอีกจำนวนไม่เกิน 35 คน

คณะรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ ดังนี้

- 1) กำหนดนโยบายและบริหารราชการแผ่นดิน
- 2) ออกกฎหมายที่จำเป็นในการบริหารงานของประเทศ เช่น พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา
- 3) อำนาจหน้าที่อื่น ๆ เช่น ยุบสภา ประกาศใช้และยกเลิกกฎอัยการศึก ประกาศสงครามเมื่อได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ทำหนังสือสัญญาต่าง ๆ เช่น สัญญาสงบศึก สัญญาสันติภาพ และสัญญาอื่น ๆ กับต่างประเทศ

3. **อำนาจตุลาการ** เป็นอำนาจในการพิจารณาและพิพากษาคดีความต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากข้อพิพาทระหว่างรัฐกับรัฐ รัฐกับเอกชน หรือระหว่างเอกชนด้วยกันเอง องค์กรที่ใช้อำนาจนี้ คือ ศาล ทั้งนี้ องค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการต้องมีความเป็นอิสระมากที่สุด เพื่อที่จะทำหน้าที่ได้อย่างสุจริต และเที่ยงธรรม ไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของบุคคลหรือกลุ่มใด ๆ

อำนาจตุลาการเป็นอำนาจอิสระ ไม่ขึ้นกับฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหาร รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดให้ศาลเป็นองค์กรพิจารณาพิพากษาอรรถคดีในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ หมายความว่า คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเป็นเสมือนพระบรมราชโองการของพระมหากษัตริย์ การออกนั่งบัลลังก์ของคณะตุลาการให้ถือเสมือนว่ากระทำในนามของพระองค์

ข้อพิพาท หรืออรรถคดีที่นำมาสู่ศาลมีหลายประเภท รัฐธรรมนูญจึงบัญญัติให้มีศาลหลายประเภท สำหรับพิจารณาพิพากษาและวินิจฉัย โดยเฉพาะศาลไทยในปัจจุบันมี 4 ประเภท ได้แก่

1) **ศาลยุติธรรม** มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง โดยเฉพาะคดีแพ่งและคดีอาญา เว้นแต่คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลอื่น (เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง) ศาลยุติธรรมจึงเป็นศาลที่เกี่ยวข้องระหว่างประชาชนโดยตรง ศาลยุติธรรมมี 3 ชั้น ได้แก่

(1) **ศาลชั้นต้น** คือ ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีในชั้นต้น เช่น ศาลแขวง ศาลจังหวัด ศาลอาญา ศาลแพ่ง

(2) **ศาลอุทธรณ์** คือ ศาลสูงถัดจากศาลชั้นต้น มีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้น

(3) **ศาลฎีกา** คือ ศาลสูงสุด มีอำนาจพิจารณาพิพากษาอรรถคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ มีศาลเดียวในกรุงเทพมหานคร คำพิพากษาของศาลฎีกาถือว่าสิ้นสุดจะฟ้องร้องต่อไปอีกไม่ได้ ส่วนการที่ผู้ที่ต้องคำพิพากษาให้ได้รับโทษทางอาญา จะทูลเกล้าฯ ถวายเรื่องต่อพระมหากษัตริย์ได้ (เรียกว่า ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา) เพื่อรับพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานอภัยโทษ เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญ ไม่ใช่การพิพากษาใหม่ และไม่ใช่เป็นการขัดแย้งกับคำพิพากษาของศาลฎีกา

2) **ศาลปกครอง** มีหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างทางราชการกับเอกชนหรือระหว่างราชการด้วยกันเอง เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ

3) **ศาลทหาร** มีหน้าที่พิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีอาญาทหารและคดีที่มีลักษณะพิเศษทางอาญา เช่น คดีอาญาที่ทหารตกเป็นจำเลยหรือคดีที่เกิดขึ้นในภาวะสงคราม หรือประกาศกฎอัยการศึก โดยปกติศาลทหารจึงไม่เกี่ยวกับประชาชนทั่วไป

4) **ศาลรัฐธรรมนูญ** มีหน้าที่วินิจฉัยประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ

2.2 การถ่วงดุลอำนาจอริปไตย

การถ่วงดุลอำนาจอริปไตยเป็นหลักการที่ต้องการให้อำนาจอริปไตยทั้ง 3 อำนาจมีการตรวจสอบและถ่วงดุลกัน เพื่อควบคุมมิให้องค์กรทั้งหลายใช้อำนาจเกินขอบเขต สำหรับประเทศไทยกำหนดให้รัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาลเป็นผู้ใช้อำนาจอริปไตย โดยให้แต่ละฝ่ายเป็นอิสระต่อกัน แต่มีความสัมพันธ์กัน และสามารถควบคุมและถ่วงดุลซึ่งกันและกันได้ เพื่อมิให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอำนาจมากเกินไป จนอาจจะทำให้เกิดผลเสียหายแก่ประเทศชาติ การถ่วงดุลอำนาจอริปไตยมีหลายวิธี ดังนี้

1. การถ่วงดุลอำนาจฝ่ายบริหารโดยฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น

- 1) การเลือกนายกรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ใช้อำนาจนี้
- 2) การอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือคณะรัฐมนตรีทั้งคณะ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถเข้าชื่อเสนอญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือคณะรัฐมนตรีทั้งคณะได้
- 3) การอนุมัติงบประมาณแผ่นดิน การบริหารราชการของรัฐบาลจำเป็นต้องมีรายจ่าย คณะรัฐมนตรีจะเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีต่อรัฐสภาว่าจะใช้จ่ายอะไร อย่างไรบ้าง เป็นจำนวนเงินเท่าใด หากรัฐสภาไม่ยินยอม ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณก็ตกไป เท่ากับเป็นการไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีย่อมบริหารราชการต่อไปไม่ได้ และเป็นประเพณีที่นายกรัฐมนตรีจะต้องลาออก
- 4) การอนุมัติร่างพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนด หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามจำนวนที่กำหนดไว้ไม่ลงมติออกเสียงให้ผ่านร่างพระราชบัญญัติฉบับใด ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป โดยประเพณีการปกครองแล้ว ถ้าเป็นร่างพระราชบัญญัติสำคัญ หรือเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน หรือเป็นพระราชกำหนด ถือเป็นมารยาทที่คณะรัฐมนตรีต้องลาออกจากตำแหน่งทั้งคณะ (นายกรัฐมนตรีลาออกเพียงคนเดียว คณะรัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ)
- 5) การตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีสิทธิตั้งกระทู้ถามให้รัฐมนตรีตอบ แต่ฝ่ายรัฐมนตรีมีสิทธิที่จะไม่ตอบ หากคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของประเทศ

2. การถ่วงดุลอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติโดยฝ่ายบริหาร คณะรัฐมนตรีสามารถถ่วงดุลอำนาจของสภาผู้แทนราษฎรได้โดยการยุบสภาผู้แทนราษฎร

3. การถ่วงดุลอำนาจระหว่างอำนาจตุลาการกับอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร แม้ผู้พิพากษาและตุลาการจะไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน แต่ก็มาจากประชาชนโดยทางอ้อม เช่น มาจากการคัดเลือกของคณะกรรมการตุลาการ ซึ่งมีกระบวนการกลั่นกรองและได้รับพระบรมราชโองการแต่งตั้ง

การถ่วงดุลอำนาจระหว่างอำนาจตุลาการกับอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารนั้น เห็นได้จากอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง และศาลยุติธรรม

- 1) ศาลรัฐธรรมนูญ อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่ใช้ถ่วงดุลอำนาจกับฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น วินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะบังคับคดีใดคดีหนึ่งซึ่งยังไม่ได้รับการวินิจฉัยจากศาลรัฐธรรมนูญขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่
- 2) ศาลปกครอง อำนาจหน้าที่ของศาลปกครองที่ใช้ถ่วงดุลอำนาจกับฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร เช่น อำนาจในการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย
- 3) ศาลยุติธรรม เป็นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีทั้งปวง ยกเว้นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลอื่น สำหรับอำนาจหน้าที่ของศาลยุติธรรมที่ใช้ถ่วงดุลอำนาจกับฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารจะเห็นได้จาก

อำนาจในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัตินอกเหนือจากที่ศาลอื่นมีอำนาจ

3. การปฏิบัติตนตามรัฐธรรมนูญ (หน้า 25-37)

รัฐธรรมนูญของไทยซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศไทย ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทยไว้จำนวนมาก รวมทั้งมีบทบัญญัติเรื่องหน้าที่ของประชาชนชาวไทยรวมอยู่ด้วย ดังนั้น ในฐานะที่เป็นประชาชนชาวไทยจะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญอย่างเคร่งครัด

รัฐธรรมนูญได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ที่ประชาชนชาวไทยต้องปฏิบัติตามไว้ดังนี้

3.1 สิทธิและเสรีภาพของตนเองตามรัฐธรรมนูญ

สิทธิ คือ อำนาจที่กฎหมายได้บัญญัติให้การรับรองและคุ้มครองแก่บุคคลที่จะกระทำหรือไม่กระทำใด ๆ รวมทั้งก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลอื่นเข้าแทรกแซงในขอบเขตสิทธิที่เป็นของตนเอง ในบางครั้งก็ก่อให้เกิดสิทธิในการเรียกร้องให้รัฐดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น บุคคลย่อมมีสิทธิในร่างกายของตนเอง ผู้ใดจะทำร้ายทรมานหรือฆ่าบุคคลนั้นไม่ได้ หากละเมิดจะถือว่ากระทำผิด จะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้

เสรีภาพ คือ ความมีอิสระที่จะทำหรืองดเว้นกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามความต้องการของตน เช่น เมื่อบุคคลขับรถมาถึงทางแยก ย่อมมีอิสระที่จะเลี้ยวไปในทางใดก็ได้ตามที่ตนต้องการไป หากว่าทางแยกนั้นไม่มีกฎหมายบังคับว่าจะต้องเลี้ยวไปในทางใด หรือเมื่อตนเองไม่ชอบรับประทานอาหารชนิดใดก็สามารถหลีกเลี่ยงไม่รับประทานอาหารชนิดนั้นได้

ในระบอบประชาธิปไตย สิทธิจะต้องอยู่คู่กับเสรีภาพเสมอ เนื่องจากสิทธิจะเป็นตัวกำหนดมิให้คนในสังคมใช้เสรีภาพเกินขอบเขต เพราะว่าถึงแม้คนในสังคมจะมีเสรีภาพมากมายเพียงใด แต่หากการใช้สิทธิและเสรีภาพที่ตนมีนั้นไปละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นก็จะทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ทำให้ต้องมีการกำหนดว่าผู้ใช้สิทธิและเสรีภาพของตนอย่างเกินขอบเขตต้องได้รับการลงโทษจากสังคมตามที่ได้มีการกำหนดไว้ ดังนั้น เมื่อเราอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม จำเป็นที่จะต้องใช้สิทธิและเสรีภาพที่ตนเองมีให้อยู่ภายในขอบเขตเพื่อที่จะไม่ไปละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติเรื่องของสิทธิและเสรีภาพไว้ โดยกำหนดให้ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลจะกระทำไม่ได้

นอกจากนี้ยังได้บัญญัติสิทธิและเสรีภาพอื่น ๆ ของประชาชนชาวไทยไว้อีกหลายประการ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับและคุมขังบุคคลจะทำได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอื่นตามที่กฎหมายกำหนด

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำที่เป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย จะทำไม่ได้

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำไม่ได้

2. สิทธิในกระบวนการยุติธรรม บุคคลจะได้รับโทษทางอาญาต่อเมื่อในขณะที่กระทำความผิดมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดไม่ได้

3. สิทธิที่จะไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน การเกณฑ์แรงงานจะกระทำไม่ได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ หรือ ในขณะที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก หรือในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ

4. สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว บุคคลมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว การกระทำที่ละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิดังกล่าว หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์จะกระทำไม่ได้

5. สิทธิในทรัพย์สินและการสืบมรดก บุคคลมีสิทธิในทรัพย์สินและการสืบมรดก การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำไม่ได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อการสาธารณูปโภค การป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น

6. สิทธิในการรวมกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภค บุคคลมีสิทธิรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค

7. สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุข บุคคลมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ และมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย สำหรับผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

8. สิทธิของมารดา ผู้ที่มีอายุเกิน 60 ปี ซึ่งไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และผู้ยากไร้ ในช่วงระหว่างก่อนและหลังคลอดบุตร มารดามีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือตามที่กฎหมายบัญญัติ และบุคคลที่มีอายุเกิน 60 ปี ซึ่งไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

9. เสรีภาพในการถือศาสนา บุคคลมีเสรีภาพในการถือศาสนาและมีเสรีภาพในการปฏิบัติหรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน แต่ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ไม่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของรัฐ และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

10. เสรีภาพในเคหสถาน บุคคลมีเสรีภาพในเคหสถาน บุคคลอื่นจะเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองไม่ได้ และการค้นเคหสถานจะกระทำไม่ได้ เว้นแต่มีคำสั่งของศาลหรือตามที่กฎหมายกำหนด

11. เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ๆ การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวของบุคคลจะทำได้ เว้นแต่จะอาศัยอำนาจตามที่กฎหมายกำหนด

12. เสรีภาพทางวิชาการ รัฐธรรมนูญให้การคุ้มครองเสรีภาพทางวิชาการ แต่การใช้เสรีภาพดังกล่าวจะต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมทั้งต้องเคารพและไม่ปิดกั้นความเห็นต่างของบุคคลอื่น

13. เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร บุคคลมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกัน การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกัน การทำให้ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกันจะทำได้ เว้นแต่เมื่อมีคำสั่ง หมายของศาล หรือเหตุอื่นตามที่กฎหมายกำหนด

14. เสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่ บุคคลมีเสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่ การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะทำได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามที่กฎหมายกำหนด

การเนรเทศบุคคลที่มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามไม่ให้ผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร หรือถอดถอนสัญชาติของผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดจะทำได้

15. เสรีภาพในการประกอบอาชีพ บุคคลมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวไม่สามารถทำได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามที่กฎหมายกำหนด

16. เสรีภาพในการรวมตัวกัน บุคคลมีเสรีภาพในการรวมตัวกันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์กร ชุมชน หรือหมู่คณะอื่น ๆ การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะทำได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามที่กฎหมายกำหนด

17. เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ บุคคลมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวไม่สามารถทำได้ เว้นแต่จะอาศัยอำนาจตามที่กฎหมายกำหนด

18. เสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง บุคคลมีเสรีภาพในการรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

19. สิทธิของบุคคลและชุมชน บุคคลและชุมชนมีสิทธิเกี่ยวกับการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐ เช่น ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ เสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐ ฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐเนื่องมาจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของบุคลากรฝ่ายรัฐ

นอกจากนี้บุคคลและชุมชนยังมีสิทธิเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติ ความเป็นอยู่ของชุมชน และการจัดระบบสวัสดิการของชุมชน เช่น อนุรักษ์ ป่า ฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและชาติ จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เข้าชื่อกันเพื่อเสนอต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการที่ก่อประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน

20. เสรีภาพของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน ผู้ที่ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็น ห้ามการสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์เพื่อลิดรอนเสรีภาพในการนำเสนอข่าวหรือการแสดงความคิดเห็น

21. การใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครอง บุคคลจะใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขไม่ได้

3.2 หน้าที่ของตนเองตามรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญได้กล่าวถึงหน้าที่ของปวงชนชาวไทยตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งเป็นหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายสูงสุดของประเทศ ในฐานะที่เราเป็นประชาชนชาวไทยคนหนึ่ง จำเป็นต้องปฏิบัติหน้าที่ของประชาชนชาวไทยที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ดังนี้

1. การพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1) การพิทักษ์รักษาชาติ ชาติไทยเป็นสถาบันที่มีความสำคัญยิ่ง ซึ่งรัฐธรรมนูญได้มีการกำหนดไว้ว่า ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกไม่ได้ ประชาชนชาวไทยในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศจะต้องมีความรักใคร่หวงแหนร่วมกัน เพราะชาติไทยมีบุญคุณต่อประชาชนชาวไทยอย่างมากมาย เช่น ชาติไทยเป็นเอกราชทำให้ประชาชนชาวไทยมีชีวิตที่มีเสรีภาพ ชาติไทยมีวัฒนธรรมประจำชาติอันเป็นเอกลักษณ์ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ชาติไทยมีความอุดมสมบูรณ์เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของประชาชน ชาติไทยเป็นชาติที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานและมีอาณาเขตที่แน่นอนไม่ต้องเร่ร่อนพึ่งพาชาติอื่น ชาติไทยมีความเข้มแข็งมั่นคงและปลอดภัยจากภัยอันตรายร้ายแรงต่าง ๆ ดังนั้น ประชาชนชาวไทยทุกคนจึงต้องมีหน้าที่พิทักษ์รักษาชาติให้มีเสถียรภาพมั่นคงถาวรและเป็นเอกภาพตลอดไป

2) การพิทักษ์รักษาศาสนา ศาสนาเป็นสถาบันสำคัญทางวัฒนธรรมของไทย เป็นความเชื่อมั่นยึดถือ และแนวปฏิบัติของประชาชนที่มีต่อหลักคำสอนต่าง ๆ อันเป็นส่วนสำคัญของศาสนา รวมทั้งพิธีกรรมทางศาสนาเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และมีคุณค่าต่อชีวิตคน ศาสนาโดยทั่วไปล้วนแล้วแต่มีคุณประโยชน์ต่อบุคคล ซึ่งคนไทยทุกคนมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาและสามารถประกอบพิธีกรรมตามศาสนาได้ ทุกศาสนามีหลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางใจ ยังประโยชน์ให้แก่ผู้ที่นับถือนานัปการ เช่น ใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ให้เป็นคนที่มีศีลธรรม เมตตาธรรม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน มีความซื่อสัตย์สุจริต กตัญญูกตเวที เป็นที่พึ่งและช่วยให้ความอบอุ่นทางใจเมื่อบุคคลประสบปัญหาในชีวิต นอกจากนี้ยังเป็นที่ศึกษาเล่าเรียน เป็นแหล่งอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ช่วยให้เกิดความสามัคคีระหว่างประชาชน และเอื้ออำนวยประชาชน เป็นแหล่งสืบทอดและอนุรักษ์พิธีกรรมที่มีประโยชน์ในทางศาสนา เป็นศูนย์รวมและแหล่งอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ช่วยให้เกิดความสามัคคีระหว่างประชาชน และเอื้ออำนวยต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งมีส่วนในการพัฒนาคนให้เป็นคนที่มีคุณภาพ สมควรที่ประชาชนชาว

ไทยจะต้องช่วยบำรุงพิทักษ์รักษาและเสริมสร้างความศรัทธา เพื่อให้ศาสนาคงอยู่คู่กับบ้านเมืองและเป็นหลักยึดเหนี่ยวในด้านคุณธรรมสืบไป

3) การพิทักษ์รักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะประมุขของชาติ ทรงมีส่วนทำให้ระบบการบริหารประเทศมีความมั่นคง เป็นที่พึ่งของประชาชนทั้งในอดีตและปัจจุบัน ประชาชนสามารถยึดถือและเชื่อมั่นต่อองค์พระมหากษัตริย์ได้ เนื่องจากพระองค์ทรงมีคุณธรรมสูง ดังเช่น การที่พระมหากษัตริย์ทรงปกครองประเทศโดยยึดหลักทศพิธราชธรรมมาแต่ครั้งโบราณกาล ทรงมีความผูกพันใกล้ชิดกับประชาชน ทรงมีความรักใคร่และห่วงใยต่อประชาชนของพระองค์อย่างยิ่ง ทรงให้โอกาสได้เข้าเฝ้าฯ อย่างใกล้ชิด ทำให้ประชาชนเกิดความจงรักภักดีอย่างไม่เสื่อมคลาย จากพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมุ่งมั่นที่ “จะครองแผ่นดิน โดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” พระองค์จะเสด็จพระราชดำเนินไปทุกแห่งไม่ว่าจะมีอันตรายเพียงใด เพื่อให้ทรงได้ทราบทุกข์สุขของประชาชน และพระราชทานพระบรมราโชบายแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ยากไร้ พระราชกรณียกิจของพระองค์เป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชน โดยแท้ขณะที่ประชาชนก็เคารพและเทิดทูนพระมหากษัตริย์ด้วยความรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ที่พระองค์ทรงมีต่อประชาชนชาวไทยเกินกว่าที่จะลบล้างได้ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ที่ประชาชนชาวไทยต้องดูแลพิทักษ์รักษาและเทิดทูนสถาบันและองค์พระมหากษัตริย์ไว้ด้วยชีวิต

4) การพิทักษ์รักษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขนั้นมีความสำคัญต่อประชาชนเป็นอย่างยิ่ง เพราะการบริหารประเทศระบอบนี้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการบริหาร สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ ที่ตนมีได้อย่างเป็นอิสระตรงเท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย เช่น สามารถใช้สิทธิของตนเองเลือกผู้ที่จะเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศ ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนของประชาชนในการบริหารประเทศ หรือสามารถวิพากษ์วิจารณ์การทำหน้าที่ของผู้บริหารประเทศได้อย่างเสรี จากที่กล่าวมานี้ เราจะเห็นได้ว่าการบริหารประเทศในระบอบนี้ให้ความสำคัญและให้ความสำคัญต่อประชาชน เราจึงต้องพิทักษ์รักษาการบริหารประเทศในระบอบนี้ให้คงอยู่ตลอดไป

2. การป้องกันประเทศ พิชัยรักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ และสาธารณสมบัติของแผ่นดิน รวมทั้งให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

1) การป้องกันประเทศ เป็นหน้าที่ของประชาชนชาวไทยทุกคน ซึ่งแม้ไม่ได้เป็นทหารก็มีหน้าที่สอดส่องดูแลอันตรายต่าง ๆ ที่จะเข้ามาทำลายประเทศในหลาย ๆ รูปแบบ เช่น การแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด

2) การพิทักษ์รักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ และสาธารณสมบัติของแผ่นดิน คือ การไม่กระทำการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือสร้างความเสื่อมเสียต่อบ้านเมืองและส่งเสริมในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบ้านเมืองอย่างเต็มที่ รวมทั้งต้องพิทักษ์รักษาสมบัติของส่วนรวมและของแผ่นดิน ในฐานะที่เป็นประชาชนชาวไทยต้องช่วยกันพิทักษ์รักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ และสาธารณสมบัติของ

แผ่นดินเพื่อให้ชาติไทยเจริญก้าวหน้าและสามารถดำรงอยู่ในสังคมระหว่างประเทศอย่างมีเกียรติ ประชาชนทุกคนมีความภาคภูมิใจที่เป็นคนไทย

3) **การให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย** หากประเทศไทยต้องประสบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นสาธารณภัย เช่น อุทกภัย วาตภัย หรืออัคคีภัยต่าง ๆ ประชาชนชาวไทยทุกคนต้องร่วมมือกันให้ความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาภัยนั้นให้เบาบางลง รวมทั้งป้องกันมิให้เหตุนั้นเกิดขึ้นอีก เช่น เหตุการณ์อุทกภัยครั้งใหญ่ของไทยเมื่อปลาย พ.ศ. 2554 ปรากฏว่าได้มีประชาชนจำนวนมากมาเป็นอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประสบภัยอย่างเต็มความสามารถ

3. **การปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด** บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ดังนั้นประชาชนชาวไทยทุกคนจึงมีหน้าที่ต้องศึกษาและทำความเข้าใจเรื่องกฎหมายเพื่อไม่ให้เสียเปรียบหรือได้รับโทษโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และที่สำคัญจะทำให้ประเทศชาติเป็นระเบียบเรียบร้อย ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

4. **การศึกษอบรมในการศึกษาภาคบังคับ** รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ประชาชนชาวไทยทุกคนมีหน้าที่รับการศึกษาอบรมในการศึกษาภาคบังคับ เพราะประเทศไทยมีประชากรที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ และมีทักษะในด้านต่าง ๆ รวมถึงมีคุณธรรมจริยธรรม ประเทศนั้นย่อมมีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า ดังนั้นคนไทยทุกคนจึงต้องเข้ารับการศึกษาอบรมในการศึกษาภาคบังคับเป็นอย่างน้อย

5. **การรับราชการทหาร** ชายไทยทุกคนมีหน้าที่ต้องเข้ารับการตรวจเลือกหรือที่เรียกว่า “การเกณฑ์ทหาร” เมื่อมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ ซึ่งการรับราชการทหารถือเป็นเกียรติยศของชายไทย ทุกคนจะมีความภาคภูมิใจที่ได้รับการศึกษาฝึกฝนวินัยทหาร ได้เรียนรู้การใช้อาวุธยุทธโศปกรณ์ เรียนรู้ยุทธศาสตร์ รวมทั้งยุทธวิธีต่าง ๆ เพื่อเตรียมพร้อมให้สามารถต่อสู้ป้องกันประเทศชาติได้

6. **การเคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม** ในระบอบประชาธิปไตย ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน สิทธิและเสรีภาพจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยทุกคนจะต้องรักษาสีทธิและเสรีภาพของตนเองไม่ให้บุคคลอื่นมาละเมิดได้ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องเคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นด้วยเช่นกัน เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกันขึ้น

นอกจากการเคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นแล้ว ทุกคนต้องไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม เช่น ไม่ยุยงหรือปลุกปั่นให้คนในสังคมเกิดความขัดแย้ง ไม่ใส่ร้ายบุคคลอื่นเพื่อให้คนทั่วไปเกลียดชังบุคคลที่ถูกใส่ร้ายนั้น เพื่อที่จะทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข

7. **การไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติ** ระบอบประชาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองที่เป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ที่ถือเสียงข้างมากเป็นสำคัญ ขณะเดียวกันจะเคารพความคิดเห็นและเหตุผลของเสียงข้างน้อย ในระบอบประชาธิปไตยจึงมีการเลือกตั้งผู้แทนไปบริหารประเทศแทนประชาชน นอกจากนี้ หากรัฐต้องการถามความคิดเห็นหรือให้ประชาชนร่วมตัดสินใจกับรัฐในเรื่องสำคัญ ๆ

ก็จะจัดให้มีการลงประชามติ การเลือกตั้งและการลงประชามติจึงถือเป็นกิจกรรมที่จำเป็นอย่างหนึ่งในการบริหารประเทศตามระบอบประชาธิปไตย การได้มีโอกาสใช้สิทธิในการเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระจึงเป็นความภาคภูมิใจของประชาชนที่อยู่ในประเทศประชาธิปไตย

ทั้งนี้ ในการเลือกตั้ง หากเราไม่ไปใช้สิทธิเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีคุณภาพ เราอาจไม่ได้ผู้แทนที่มีคุณภาพ และผู้แทนเหล่านั้นอาจจะเลือกรัฐบาลที่ไม่มีประสิทธิภาพ แล้วรัฐบาลที่ขาดประสิทธิภาพนั้นก็จะเป็นปัญหาของประเทศไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งจึงควรออกไปปฏิบัติหน้าที่ตามครรลองของพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย โดยออกเสียงเลือกผู้แทนโดยอิสระ ไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลหรืออามิสสินจ้าง หรือการชักจูงใด ๆ และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ ประชาชนจะมีโอกาสได้ผู้แทนที่ดีมาปฏิบัติภารกิจแทนตนเพื่อสร้างสรรค์สังคมให้บริสุทธิ์และเป็นธรรม

8. การร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม แม้ชาติใดจะมีอารยธรรมเจริญรุ่งเรือง มีพลเมืองที่เลิศด้วยปัญญา แต่หากขาดทรัพยากรธรรมชาติหรือไม่รู้จักดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ให้ดี ขาดความหลากหลายทางชีวภาพ ชาตินั้นย่อมจะเหี่ยวแห้งทรุดโทรม ไร้ชีวิตชีวาหลงไปเรื่อย ๆ เปรียบดังทะเลทรายที่ไร้แหล่งน้ำและพืชพรรณต่าง ๆ ฉะนั้น การที่จะให้บ้านเมืองมีความมั่นคงทางด้านการเมือง มีเสถียรภาพทางด้านเศรษฐกิจ สังคมเจริญเติบโตอย่างมีระบบ และการที่พลเมืองจะอยู่ได้อย่างเป็นสุขนั้นทุกคนจะต้องตระหนักในความสำคัญและคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพจึงเป็นหน้าที่ที่สำคัญยิ่งที่ประชาชนทุกคนต้องให้ความร่วมมือและเอาใจใส่ไม่ให้ผู้ใดมาทำลายสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพของชาติ อันจะส่งผลกระทบต่อคน สัตว์ พืช และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ดังนั้น การสร้างเขื่อน สร้างกระเช้าลอยฟ้าเพื่อชมทิวทัศน์บนยอดเขา หรือชมวัดบนที่สูงเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว นั้น ต้องศึกษาถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศให้รอบคอบเพื่อไม่ให้ทำลายสิ่งที่มีคุณค่าอยู่เดิม

นอกจากนี้ประชาชนชาวไทยทุกคนต้องร่วมมือและสนับสนุนการรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติไว้ เนื่องจากเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อชาติไทยทั้งทางประวัติศาสตร์ วิชาการ หรือศิลปะ แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของสังคมไทย สามารถบ่งบอกถึงที่มาของชาติไทย และบ่งบอกถึงความเป็นไทยได้เป็นอย่างดี

9. การเสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ เนื่องจากรัฐต้องทำหน้าที่บริหารประเทศให้มั่นคงและเจริญก้าวหน้า อีกทั้งต้องบริการประชาชนให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี จึงจำเป็นต้องกำหนดให้มีการเก็บภาษีอากรเพื่อนำเงินไปพัฒนาประเทศและสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ภาษีที่รัฐกำหนดมีหลายประเภท ทั้งภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีการค้า เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) และค่าอากรแสตมป์

นอกจากนี้ รัฐยังจัดเก็บภาษีอื่น ๆ ได้อีก เช่น ภาษีศุลกากร ภาษีสรรพสามิต ภาษีโรงเรือน ภาษีที่ดิน ภาษีป้าย เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะต้องเสียภาษีอากรตามที่ตนเกี่ยวข้องด้วยความภาคภูมิใจที่ได้

ช่วยเหลือรัฐ ซึ่งเงินรายได้จากการจัดเก็บภาษี รัฐได้นำกลับมาพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ และจัดบริการขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชน เช่น การจัดการศึกษาภาคบังคับ การประกันสุขภาพ การประกันรายได้ขั้นต่ำ และการประกันความมั่นคงในวัยชรา การจัดทำบริการสาธารณสุขปโภคและสาธารณสุขบริการต่าง ๆ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์

10. การไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบมาอย่างยาวนาน ส่งผลให้ประเทศชาติต้องสูญเสียงบประมาณและประโยชน์ของชาติไปอย่างมหาศาล ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติและทำให้ชาติเสื่อมเสียชื่อเสียง ดังนั้น ประชาชนชาวไทยทุกคนจึงมีหน้าที่ไม่ให้ความร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตประพฤติมิชอบในทุกรูปแบบ เพื่อให้ปัญหาเหล่านี้หมดสิ้นไปจากสังคมไทย และสังคมไทยจะได้พัฒนาก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืน